

роль глобального дирижера, а тому виникло природне бажання перенести частину тягаря на своїх союзників.

По-друге, як і у випадку з Японією, у США починають спостерігатися економічні труднощі, наслідком яких стало скорочення військових витрат, а відповідно й скорочення можливості впливу на стратегічну ситуацію у світі.

По-третє, стало очевидним, що ідеї перетворення Японії у "нормальну" країну, через внутрішньополітичні та зовнішньополітичні чинники є принаймні утопічним. Пояснюється це тим що за роки, що минули після завершення Другої світової війни пацифізм глибоко вкоренився у японському суспільстві, а кількість прихильників перегляду конституції, зокрема її 9 статті у 90-ті рр. була ще незначна. Окрім того, однобічне переозброєння Японії, перетворення Сил самооборони на повноцінні збройні сили могло зашкодити іміджеві Японії як миролюбної країни, яку вона ретельно формувала протягом десятиліть, того ж це могло призвести до підвищення темпів гонки озброєнь, що і так спостерігалось в АТР. Варто також згадати і побоювання з приводу "китайського фактора" та майбутнього поведіння КНР. Але хоча загроза з боку КНР проєкціювалася на майбутнє, то реальну загрозу у Японії, так само як і в США, відчували з боку Північної Кореї. Навіть один з найбільших прихильників перетворення Японії на "нормальну державу" Я. Накасоне виступив за збереження союзу між США та Японією.

3) Вище зазначені обставини і продиктували на користь збереження американсько-японського союзу безпеки у 90-ті рр. XX ст., його трансформації у постбіполярну добу. Це, в свою чергу, сприяло переорієнтації союзу із "вузького" завдання забезпечення безпеки Японії на підтримку стабільності в цілому в регіоні.

1. Арин О. А. Азиатско-тихоокеанский регион: мифы, иллюзии и реальность / Олег Арин (П.Ш.-А. Алиев). – М. : Флинта, Наука, 1997. – С. 433. – ISBN 5-89349-37-1. – ISBN 5-013663-8. 2. Баранова Н. Східна

Азія у доктринальних засадах тихоокеанської політики США (кінець 1990-х – 2000-і рр.) / Надія Баранова (Н.Франчук) // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2002. – Вип. 36. – Ч. II. – С. 76-78. 3. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и ее геостратегические императивы / Збигнев Бжезинский ; пер. с англ. О. Ю. Уральской. – М. : Международные отношения, 1998. – С. 246. – ISBN 5-7133-0967-3. 4. Драган П. І. Трансформація японсько-американського військово-політичного союзу в постбіполярний період : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / Драган П. І. – К., 2009. – 203 л. 5. Дубовий І. О. Політика США щодо Японії (80-і – початок 90-х років) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.03 / Дубовий Ігор Олексійович. – К., 1993. – 210 л. 6. Накасонэ Я. Государственная стратегия Японии в XXI веке: пер. с япон. / Ясухиро Накасоне. – М. : NOTA BENE, 2001. – С. 82. – ISBN 5-8188-045-8. 7. Там само. – С. 86. 8. Пронь С. США та Японія на рубежі тисячоліть: історичний досвід та перспективи відносин / Сергій Пронь // Науковий вісник дипломатичної академії України. – 2002. – Вип. 6. – С. 435-438. 9. Пронь С. Нова "модель безпеки" в азіатсько-тихоокеанському регіоні та американсько-японські відносини / Сергій Пронь // Дослідження світової політики. – 2003. Вип. 22. – С. 190-196. 10. Франчук Н. С. Політика США у Східній Азії в умовах постбіполярності : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / Франчук Надія Сергіївна – К., 2008. – 198 л. 11. 1995 Diplomatic Bluebook. Toward a creation of a New Era / Ministry of foreign affairs, Japan. – Tokyo. – P. 34. 12. Там само. – P. 38. 13. Там само. – P. 38. 14. A National Security Strategy of Engagement and Enlargement, The White House, February 1995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/nss/nss-95.pdf>. – Назва з екрану. 15. Diplomatic Bluebook 1990 / Ministry of foreign affairs, Japan [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/1990/1990-contents.htm>. – Назва з екрану. 16. Hirano K. The Role of the Japan-U.S. Relationship in Asia: The Case for Cultural Exchange / Kenichiro Hirano // Japan Review of International Affairs. – Vol.10. – No.4. Fall 1996. – P. 314-334. 17. Japan-U.S. Joint Declaration on Security – Alliance for the 21st Century (17 April 1996) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mofa.go.jp/region/n-america/us/ security/security.html. – Назва з екрану. 18. Policy Speech by Prime Minister Ryutaro Hashimoto to the 136th Session of the National Diet (January 22, 1996) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mofa.go.jp/region/n-america/us/security/alliance/ry_136.html. – Назва з екрану. 19. Sook-Jong Lee. Japan's changing security norms and perceptions since the 1990s // Asian Perspective. – Vol. 31. – No. 3, 2007. – P. 128. 20. The United States Security Strategy for the East Asia-Pacific Region, Department of Defense, February 1995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA298441&Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf>. – Назва з екрану. 21. Там само. 22. Там само. 23. Там само. 24. Там само.

Надійшла до редколегії 23.04.09

О. Сухобокова, канд. іст. наук

УКРАЇНСЬКИЙ ВІДДІЛ РАДІОСТАНЦІЇ "ГОЛОС АМЕРИКИ": ДО 60-РІЧЧЯ ВІД СТВОРЕННЯ

У статті розглянуто створення та початок діяльності Українського відділу радіостанції "Голос Америки".

The article deals with the creating and the beginning of activity of Ukrainian Service of Voice of America radio station.

Наприкінці 2008 р. непомітно для широкого загалу припинив радіомовлення Український відділ "Голосу Америки", який регулярно транслював свої передачі в Україні з 1949 р., тобто майже 60 років.

Попри знаковість і значущість "Голосу Америки" (далі – ГА) як яскравого символу епохи та одного з атрибутів і знарядь "холодної війни", історія діяльності його Українського відділу залишається практично не дослідженою. Поодинокі згадки про нього зустрічаються лише в окремих публікаціях, присвячених його керівникам – видатним українським громадським діячам, або "ворожим голосам" в цілому. Такий стан наукової розробки теми пояснюється обмаллю інформації про Український відділ радіостанції з одного боку, а з другого – фокусуванням уваги дослідників насамперед на історії друкованих засобів масової інформації. Відтак вивчення діяльності Українського відділу "Голосу Америки" розширить уявлення про зарубіжне радіомовлення в Україні і доповнить доробок історії журналістики.

ГА – нині найпотужніша міжнародна мультимедійна радіотелеелектронна система – був заснований урядом США як федеральна радіостанція в 1941 р. у м. Нью-Йорку. Це було одним з етапів підготовки вступу Штатів до Другої світової війни: ГА мав слугувати протидією

нацистській пропаганді і знаряддям психологічного тиску на Німеччину та її союзників. Від початку радіостанція підпорядковувалася створеним урядом США інформаційним структурам (з 1941 р. – Зарубіжна Інформаційна служба США, з 1953 – Інформаційне Агентство США), контролювалася та фінансувалася Конгресом. У 1976 р. Статут ГА (укладений 1960 р.), що гарантував незалежність та чесність інформаційної політики радіостанції, було прийнято як закон США та завізовано президентом Дж.Фордом. Фінансування ГА досі здійснює Конгрес через Раду з питань мовлення ("Broadcasting Board of Governors"), якій підпорядкована ця мультимедійна компанія [18].

Вперше ГА вийшов в ефір 24 лютого 1942 р., через 29 днів після нападу Японії на Перл-Харбор, з передачею німецькою мовою. Радіостанція швидко розвивалася, було налагоджено мовлення англійською, французькою, італійською. На початку 1943 р. ГА мав 27 національних відділів, а у 1944 р. в ефір виходили вже сотні радіогодин більш ніж 40 мовами світу [16].

Невдовзі після закінчення Другої світової війни діяльність ГА набула нового змісту – він став одним із важливих інструментів ідеологічного протистояння США та СРСР у "холодній війні" [19]. Фактично, відбулася

© Сухобокова О., 2009

переорієнтація у його роботі на СРСР та країни Центрально-Східної Європи. Так, 17 лютого 1947 р. було розпочато мовлення Російським відділом ГА. Але, оскільки СРСР було багатонаціональним державним утворенням, перед керівництвом ГА постало завдання організувати мовлення не лише російською, але і мовами інших народів, що проживали на його території.

Вище керівництво ГА дуже відповідально ставилося до підбору директорів своїх відділів – саме від них залежали організація роботи відділу та реалізація політики радіостанції. Як найважливіші, можна виділити наступні критерії вибору кандидатур на ці посади: походження (національність), досвід публічної діяльності, професіоналізм, авторитет, надійність, лояльність до уряду США та його політики, вірність демократичним ідеалам та негативне ставлення до радянської влади, а також обізнаність із ситуацією у СРСР та комуністичним режимом. Чи не найкращою ілюстрацією цього є призначення у 1953 р. директором Російського відділу ГА колишнього радянського комбрига, військового розвідника і дипломата О.Барміна, який в 1937 р. "втік на Захід" і почав співпрацювати з спецслужбами США та викривати комуністичний режим.

Великі надії у інформаційно-пропагандистській боротьбі проти СРСР вище керівництво та відповідні служби США покладали на Український відділ ГА, тож посада його директора була не менш відповідальною. За допомогою у його створенні ГА звернувся до видатного українського громадського і політичного діяча, одного з найактивніших учасників українського національно-визвольного руху Никифора Яковича Григорієва (1883-1953).

Може здатися дивним, що керівництво ГА вирішило залучити до співпраці соціаліста-революціонера, який до того ж нещодавно переїхав до США і тільки-но отримав громадянство (1946 р.). Виникає логічне запитання, чому на цю посаду не запросили значно авторитетнішого і "перевіреного" діяча української діаспори США. Зокрема є відомості, що досить впливовий в урядових колах США Український конгресовий комітет висував своїх претендентів на цю посаду [11]. Але в особі Н.Григорієва вбачали не стільки соціаліста-революціонера (у США його партійна приналежність сприймалася лояльніше, ніж в СРСР), скільки свідомого та послідовного борця за незалежність України, її демократичний розвиток. Це і стало визначальним для керівництва ГА та урядових організацій, що його курували. До того ж він був не лише досвідченим політиком, а він вирізнявся неабиякою енергійністю та активністю, а його організаторські здібності були підтверджені усією попередньою діяльністю. Так, Н.Григорієв пройшов шлях від шкільного вчителя до члена Української Центральної Ради і міністра освіти УНР. В еміграції у Чехословаччині він разом з М.Шаповалом став співзасновником та одним з керівників Закордонного комітету Української партії соціалістів-революціонерів і славнозвісного Українського громадського комітету, а також Українського інституту громадознавства у Празі, Українського національного музею-архіву та Українського робітничого університету. Очоливши 1932 р. Закордонну організацію УПСР, Н.Григорієв спрямував її діяльність на створення єдиного національно-демократичного фронту, співпрацюючи з українськими політичними силами Європи та Америки [14, с.7-10].

Найвагомішим аргументом для керівництва ГА стала громадсько-політична діяльність Н.Григорієва на північноамериканському континенті (1938 р. він переїхав до США). Протягом 1938-1940, 1942-1943 рр., а також у повоєнні 1946-1947 рр., він об'їхав майже всі міста США та Канади з українськими громадами, чита-

ючи лекції "проти нацизму і за демократію" [15]. Український політик був глибоко переконаний, що німецький нацизм і радянський комунізм мають однакову імперсько-шовіністичну сутність, тому український народ разом із світовою демократією повинен боротися проти них обох, домагаючись незалежності [20]. Саме це стало основною ідеєю його спеціальних англійських праць: "Війна та українська демократія", "Війна, Канада, українці і світ після війни", "Демократія, її витоки та завдання". Артикульовані Н.Григорієвим думки були оригінальними і водночас відповідали світоглядним засадам демократичного суспільства, тож він швидко здобув увагу американської і канадської громадськості та медіа. Діяльність політика привернула також увагу вищого керівництва США – у вересні 1942 р. йому запропонувало співпрацю військове командування США [8].

Важливим, з огляду на завдання ГА, було і те, що Н.Григорієв мав особисті контакти з сотнями українських громадських діячів, лідерами різних політичних угруповань та організацій в Європі, у різних зонах окупації, у Великобританії, Франції, Швейцарії, Бельгії й інших країнах, українськими організаціями США і Канади.

Крім значного досвіду громадсько-політичної, просвітницької та організаторської діяльності, Н.Григорієв мав і чималий досвід журналістської та публіцистичної роботи. За приблизними підрахунками він – автор понад 250 різноманітних наукових, публіцистичних, методичних праць та художніх творів. Успішною була його діяльність як редактора і видавця, в тому числі таких відомих часописів як "Нова Україна" та "Трудова Україна" (Чехословаччина). Одразу по приїзді до США він працював журналістом у популярному українському тижневику "Народна воля" та займався видавничою діяльністю [9].

З 1941 р. Н.Григорієв також працював ведучим української радіогодини на місцевій радіостанції у м. Скрентоні [12]. А в 1943 р. у розпал Другої світової війни намагався організувати трансляцію українського радіомовлення з Америки до Європи. Але тоді на заваді реалізації цього проекту стало налагодження співпраці США з СРСР [11].

Таким чином, в особі Н.Григорієва поєдналися суспільно-політичні переконання, особисті і професійні якості, які цілком відповідали спрямуванню та завданням ГА. Так, наближені до урядових кіл США емігранти з України та Росії А.Марголін та Ф.Мансвєтов, які рекомендували його дирекції радіостанції, відзначали його високий професіоналізм, моральність та непримириме ставлення до будь-якої диктатури [7]. Водночас є поки що непідтверджені офіційними документами дані, що кандидатуру Н.Григорієва підтримало й Міністерство закордонних справ США [10].

Вже у жовтні 1948 р. керівництво ГА запропонувало Н.Григорієву посаду директора свого Українського відділу. Але через те, що обставини не дозволили йому одразу взятися за організацію роботи (в той час він керував у Канаді мережею українських шкіл при Інституті П.Могили і не міг переїхати до Нью-Йорка), а також через різноманітні технічні моменти створення відділу тривало близько року [13].

На момент створення Українського відділу (листопад 1949 р.) його штат складали 9 постійних працівників та 2 тимчасових (сьогодні тут працює 19 штатних і 7 позаштатних співробітників, з них 20 у штаб-квартирі ГА у Вашингтоні, 6 в Україні). Певною мірою символічно, що вони були з різних регіонів України – Київщини, Лівобережжя, Холмщини, Поділля, Галичини. За словами Н.Григорієва, у такий спосіб Український відділ ГА представляв "цілу соборну Україну" [13].

Регулярне мовлення на коротких хвилях відділ почав з нью-йоркського Брукліну 12 грудня 1949 р. На початку його обсяг становив 5 годин на добу для українського населення СРСР, в тому числі 1 година для Далекого Сходу СРСР [5].

У своїй роботі Український відділ керувався основними засадами редакційно-інформаційної політики ГА. Ще під час першого ефіру 24 лютого 1942 р. було задекларовано його кредо: "Новини можуть бути добрими чи поганими, але ми завжди говоритимемо вам правду" [16]. Основним завданням ГА було і є слугувати надійним джерелом чіткої, повної, збалансованої та об'єктивної інформації для тих, хто прагне отримати правдиві новини і сповідує демократичні цінності. В офіційних документах, що висвітлюють принципи роботи радіостанції підкреслюється, що вона не є речником уряду США чи виразником позиції будь-якої особи або угруповання, а її журналісти суворо дотримуються найвищих професійних стандартів [17]. Чітке та послідовне виконання цих настанов з перших днів роботи ГА забезпечило йому репутацію виваженого та достовірного міжнародного джерела інформації в усьому світі. Причому це визнавало навіть керівництво СРСР, яке пильно стежило за глушінням сигналу радіостанції [6].

Дотримуючись стандартів журналістської роботи та загальнополітичних настанов керівництва ГА, Український відділ мав можливість самостійно створювати свою програму передач, відповідно – визначати їх ідейне наповнення. Визначальну роль у формуванні засад діяльності Українського відділу, поза сумнівом, відігравав його перший директор – Н.Григорієв, скеровуючи роботу відповідно до власних світоглядних імперативів та політичного досвіду. Останній підказував йому, що у визначенні напрямку роботи, змістовного та ідейного наповнення програм відділу головну роль має відігравати не загальна лінія інформаційної політики ГА, а специфіка становища його цільової аудиторії – українців. Першочерговим завданням Українського відділу він вважав саме культурно-просвітницьку роботу, аргументуючи це нагальними потребами українського народу заповнити духовний вакуум, утворений внаслідок національних катастроф, що поневолили і роз'єднали українську націю у XX ст. "Ми проїли надбання предків, а самі не мали змоги ширше працювати коло того. Нове покоління виростало в умовах боротьби і недооцінювало культури, на якій будується політика, – стверджував він. – Тепер Голос Америки єднає українців по всьому світу пригадуванням їм їх спільного історичного і сучасного культурного скарбу, помагає складати єдиний культурний смак і погляд, і рівень і т.п." [4].

Чимало уваги Українським відділом приділялося знайомству слухачів з визначними українськими політиками, громадськими та культурними діячами, історичними постатями, письменниками: Т.Шевченком, Л.Українкою, Г.Сковородою, М.Драгомановим, М.Грушевським, В.Винниченком, С.Єфремовим, І.Котляревським, М.Гоголем, П.Грабовським, Б.Грінченком, В.Стефаником, Л.Глібовим, М.Лисенком, М.Коцюбинським, О.Олесею та багатьма іншими. Перерахувати імена усіх, чия діяльність висвітлювалася відділом, неможливо, адже кожного дня у програмі було по 2-3 подібні розповіді. Значна кількість передач приурочувалася до річниць важливих історичних подій в Україні. Відділ не лише нагадував про них українцям, а й відтворював історичний контекст, хід подій. Так, спеціальними розвідками було відзначено знакові події української національної революції 1917-1921 рр. – створення Української Центральної Ради, проголошення універсалів, жовтневий більшовицький переворот та листопадові події у

Києві 1917 р., перший з'їзд рад у Києві, Зимовий похід тощо [1, с.1-19].

Зважаючи на те, що одним із головних завдань Українського відділу ГА було викриття радянсько-більшовицької влади як тоталітарної та окупаційної, значна увага у його роботі приділялася висвітленню її політики, спрямованої проти українського та інших народів СРСР. Самі лише назви радіопрограм початку "холодної війни" розкривають діапазон, піднятих ним проблем: "Диктаторський режим в СРСР", "Чекісти і людське життя", "Національна політика в СРСР", "Порівняння московського і київського комунізму", "Методи радянської індустріалізації", "НЕП і колективізація в Україні", "Цифри голоду в Україні", "Марксизм і релігія в СРСР", "Доля українських письменників", "Українська інтелігенція на Соловках", "Самогубство Скрипника" і т.д. У 1949-1952 рр. спеціальними програмами було відзначено усі роковини виявів більшовицького терору в Україні, у тому числі десяту річницю масового вбивства політ'язнів при відступі Червоної Армії з Харкова у 1941 р., "возз'єднання" Західної України з УРСР та пов'язані з цим події, річницю арешту Л.Курбаса тощо [2, с.1-2].

Досить детально Український відділ висвітлював становище в УРСР – нестерпні умови праці у колгоспах і на виробництві, катування у тюрмах, злочинно-безвідповідальну політику місцевої влади у сільському господарстві, промисловості, культурі. Цим проблемам було присвячено зокрема такі передачі: "Нова кампанія проти українських селян", "Трудодні в радянських колгоспах", "Українці в Сибіру", "Українське мистецтво під диктатурою", "Руйнування історичних цінностей в Києві", "Радянська педагогіка", "Щасливі діти в Радянській Україні" та ін. Здобуту журналістами інформацію ілюстрували надані очевидцями відомості. Зокрема, співробітникам відділу вдалося записати інтерв'ю з колишньою вчителькою з УРСР про заідеологізовану радянську систему освіти. Зачитувалися спогади колишніх політ'язнів про їхнє перебування у радянських тюрмах і концтаборах [1, с.4-6, 8-9, 11-16].

Сильне враження на слухачів Українського відділу ГА справляв його літературний блок. Тематично підібрані уривки з художніх творів українських письменників поглиблювали сприйняття відомостей про становище українського народу та злочини сталінського режиму. Наприклад, після передач про вбивство С.Кірова цитували твір С.Підгайного "Недостріляні" про резонанс, який те мало для радянських політ'язнів. Регулярно зачитувалися уривки з творів І.Багряного "Тигролови" і "Сад Гетсиманський", роману В.Винниченка "Слово за тобою, Сталін" та його публіцистичної праці "Заповіт борця за визволення" [1, с.6-9, 12-18].

Поряд з тим в ефірі відділу постійно лунала українська музика – колядки, щедрівки, інші обрядові та народні пісні, козацькі думи, а також класичні твори українських композиторів, зокрема М.Лисенка та К.Стеценка. Музичне оформлення часто супроводжувало й читання поезії. Як правило, використовувалися записи у виконанні знаменитого українського хору бандуристів під керівництвом Г.Китастого. У програмах відділу було місце і для гумору – зачитувалися гуморески та сатиричні оповідання, в тому числі і на політичні теми, а також байки Л.Глібова.

Важливим ідеологічним завданням, що виконував Український відділ, було протиставлення двох протилежних світів та способів життя – американського та радянського. Саме на це були спрямовані розповіді про громадське та культурне життя українських емігрантів у США і Канаді з акцентом на вільному розвитку там української культури і науки ("Українські народні доми в США", "Українська преса в США", "Українська право-

славна церква в Америці", "Українська вільна академія наук", "Українські інститути Канади", "Українські науковці США та Канади", "Українці в Голівуді" і т.п.), приватної економічної ініціативи ("Колгоспи в СРСР та приватні ферми в США", "Вартість автомобілів у США і СРСР" тощо) [1, с.3-5, 8-11, 13-17]. Журналісти відділу брали інтерв'ю у переміщених осіб і репатріантів, які вдруге втекли з Союзу. Часто в ефірі лунали звернення відомих українських емігрантів на кшталт "Листа від переміщених осіб" або "Чому я не хочу повертатися додому" І.Багряного чи "Листа В.Винниченка до комуністів та соціалістів Європи й Америки" [1, с.5, 10-12, 17].

Відповідно до настанов керівництва ГА якнайширше висвітлювати життя американського суспільства, Український відділ знайомив своїх слухачів з історією та сьогоденням Америки ("Декларація незалежності США", "14 пунктів Президента Вільсона", "Дж.Вашингтон (Вашингтон і Шевченко)", "Демократія в США", "Америка – багатонаціональна країна", "Різдво у США" тощо). У реальному часі відділ висвітлював найважливіші події у житті української еміграції: з'їзди українських громад та політичних організацій, зокрема Українського конгресового комітету Америки та Української вільної академії наук, роботу українців у канадських та американських представницьких органах влади тощо. Також журналісти відділу ретельно відстежували реакцію українських громад та преси США і Канади на події, що відбувалися на "Великій Україні" [1, с.3-11, 14-18].

Директор відділу, Н.Григорієв, особисто чимало працював над змістовним наповненням ефіру. Так, використовуючи особисті зв'язки з українськими діячами у різних країнах Європи та Америки, він забезпечував ефір інформацією про життя там українців. Часто в радіоефірі зачитувалися повідомлення, відгуки, нові літературні твори (навіть ще не опубліковані) та листи українців з Польщі, Австрії, Франції, Англії, Австралії, Аргентини, Кореї та інших країн [3]. Відтак слухачі відділу дізнавалися про життя українців майже по всьому світу.

Попри ідеологічний підтекст роботи ГА та виконання ним по суті політичного замовлення вищого керівництва США, Український відділ у перший період свого існування не став знаряддям пропаганди. Навіть поверховий огляд його радіопрограм засвідчує, що головна увага приділялася не стільки політичним і громадським питанням, стільки культурі. Саме через літературу і музику, на прикладах життя і творчості відомих українських митців, діяльності українських політиків розкривалася історія та сьогодення українського народу. В цьому полягає головна особливість роботи Українського відділу, що вирізняє його серед інших національних відділів ГА, де основу інформаційного блоку становили політичні новини, розгляд та інтерпретація подій міжнародного й американського суспільного життя.

Наступники Н.Григорієва на посаді директора Українського відділу ГА – Є.Залевська (1953-55 рр.), В.Кедровський (1955-63 рр.), Д.Корбутяк (1963-64 рр.), М.Терпак (1964-77 рр.), О.Драган (1977-88 рр.), М.Французенко (1988-91 рр.), В.Біляїв (1991-98 рр.), Л.Рудинс (1999-2005 рр.), А.Кармазин (з 2005 р.) – намагалися зберегти і продовжити започатковані Н.Григорієвим традиції роботи відділу. Його основними завданнями, окрім інформування про події в світі, Америці та Україні, залишалися культурно-просвітницька робота, боротьба з радянсько-комуністичним режимом, пропаганда демократичних цінностей, ідеї незалежності України та об'єднання навколо неї українців [5].

З початком Перебудови в СРСР умови роботи Українського відділу ГА дещо змінилися: суттєво зменшилися "придушення антирадянського мовлення" (глушіння), а слухачів "ворожих голосів" перестали переслідувати. В листопаді 1988 р. за ініційованим М.Горбачовим рішенням Політбюро ЦК КПРС про цілковите усунення радіоперешкод у СРСР було остаточно припинено глушіння.

Після розпаду СРСР і утворення незалежної української держави, Український відділ ГА продовжував відігравати важливу роль у формуванні її громадянського суспільства, правової держави, утвердженні демократичних свобод, таких як свобода слова, та розвитку національних незалежних мас-медіа. У 1992 р. Український відділ ГА почав транслювати свої програми у внутрішньому радіоефірі України та деяких FM станцій; було відкрито власний корпункт ГА у Києві, згодом – в Одесі, Харкові, Дніпропетровську. З січня 1993 р. – транслює свої телепрограми, проводить прямі ефіри з телеканалами України. У 2002 р. почала функціонувати веб-сторінка Українського відділу [5].

На початку ХХІ ст. пріоритетним напрямом ГА стала боротьба з міжнародним тероризмом. Відповідно відбулася зміна її політики – переорієнтація на країни Близького Сходу та Південно-Східної Азії. Натомість з 2004 р. послідовно згортається радіомовлення у країнах Європи, що вступили до НАТО, Європейського союзу, а також у пострадянських країнах Східної Європи, що мають демократичне суспільство з власними незалежними медіа. В цьому переліку опинилася і Україна: 31 грудня 2008 р., менш ніж за рік до 60-річчя від заснування Українського відділу, було припинено радіомовлення українською.

Поза сумнівом, робота Українського відділу ГА стала одним із важливих чинників формування національної та політичної свідомості українців, а відтак – підготовки ґрунту для відродження в Україні державності та демократії. Це підтверджує і те, що, незважаючи на стрімкий розвиток інформаційних технологій, коли програми Українського відділу доступні у телевізійному та електронному режимі, "Голос Америки" насамперед асоціюється із забороненою в радянський час заокеанською радіостанцією.

1. Архів автора. – Articles broadcast by the Ukrainian Unit IBS. 1949-1952.
2. Там само. – "Голос Америки" про українські справи (рукопис).
3. Бібліотека-Музей Осередку української культури і освіти у Вінніпезі. – Фонд М.Мандрики. – Спр.5. – Лист М.Мандрики до п.Кірюка. 29 грудня 1950 р. 4. Там само. – Лист Н.Григорієва до М.Мандрики. 17 грудня 1950 р. – Нью-Йорк.
5. Історія Української служби Голосу Америки // www.voanews.com/ukrainian/history.cfm.
6. Плейкис Р. Радиоцензура // www.radiojamming.info.
7. Родинний архів Н.Григорієва. – Лист А.Марголіна Ч.Таєру, виконавчому директору "Голосу Америки". 17 жовтня 1948 р.
8. Там само. – Лист Вільяма Г. Вандербілта, командуючого USNR і Вільяма Дж. Горіана, директора USNR до Н.Григорієва. 9 вересня 1942 р.
9. Там само. – Лист Н.Григорієва до дружини. 29 червня 1946 р.
10. Там само. – Лист Н.Григорієва до дружини. 24 листопада 1948 р. Саскатун.
11. Там само. – Лист Н.Григорієва до М.Шавали. 14 листопада 1949 р. Нью-Йорк.
12. Там само. – Лист Н.Григорієва до родини. 9 лютого 1941 р. Б.м.
13. Там само. – Лист Н.Григорієва до Ф.Мансветова. 19 листопада 1948 р. – Саскатун.
14. Сухобокова О.О. Громадсько-політична та культурно-просвітницька діяльність Н.Я.Григорієва (1883 – 1953 рр.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. – К., 2008.
15. "Bearer of Victory" cheered on birthday // *The evening telegram*. – 1943. – March 22nd.
16. The Beginning: An-American Voice Greets the World II // www.voanews.com/english/about/Beginning-of-an-American-Voice-Greets-the-World-II.
17. The Journalistic Code // www.voanews.com/english/about/JournalisticCode.cfm.
18. Voice of America. A Trusted Source Of News And Information Since 1942 // www.voanews.com/english/about/FastFacts.
19. VOA in Postwar Years. Reductions and Eliminations in the Language Services // www.voanews.com/english/about/2007-Post-WWII-history.
20. War Likely, Ukrainian Educator Declares // *Democracy and Chronicle*. – 1938. – November, 13th.

Надійшла до редколегії 24.04.09